

PAUL L. MAIER

PONTIUS PILATUS

ROMAN

PAUL L. MAIER

Pontius Pilatus

LOHSE

INDHOLD

Forord	9
Forord til anden udgave.....	11
Forord til tredje udgave	11
De vigtigste personer.....	13
Pontius Pilatus	15
Epilog.....	437
Historiske bemærkninger	439
Noter	445
Kort	460

FORORD

Retssagen blev verdenshistoriens mest centrale begivenhed. Hvis ikke denne ene mand var blevet dømt, ville den tro, der i dag deles af en milliard mennesker, aldrig være opstået. Den ville i hvert fald ikke have udviklet sig til det, vi kender i dag. Den beslutning, som præfekten over Judæa traf den dag, som vi kalder langfredag, blev muligvis taget på baggrund af en presset situation, men den afhang også af de turbulente politiske forhold i Middelhavsområdet i samtiden. Hvad skete der egentlig under verdens mest berømte retssag? Da Pilatus afsagde sin dom, var han da modig eller egoistisk, eller var det simpelt hen uundgåeligt? Hvor kom han fra, og hvad skete der med ham siden hen – den mand, der uden at vide det var med til at ændre historiens gang? Bogen her kommer med en række mulige svar.

Der er for lidt materiale om Pontius Pilatus til, at man kan skrive en biografi, men for meget til, at man kan skrive ren fiktion. Fortællingen her er et forsøg på at skabe en mellemting, som man kunne kalde en historisk dokumentarroman. Det kan være en god genre for et tilfælde som Pilatus, som der findes en lang række autentiske kendsgerninger om, men hvor der samtidig er enorme huller i informationsmængden.

Da jeg skrev beretningen, ledte jeg først efter alle de brikker af viden, der har overlevet til i dag. Derefter satte jeg dem sammen med en cement, der unægtelig var fiktion, på en måde, så jeg håber, at jeg har skabt noget, der kan være en nøjagtig rekonstruktion af, hvordan Pilatus' livsløb så ud. Fortællingen er en dokumentarroman og adskiller sig dermed fra almindelig historisk skønlitteratur deri, at jeg *ikke* har taget mig nogen friheder i forhold til fakta. Jeg har brugt brikkerne, sådan som jeg fandt dem, uden at ændre noget. I slutningen af bogen

er der noter til de vigtigste og mest kontroversielle forskningsresultater.

For at fortællingen kunne blive så nøjagtig som muligt, lagde jeg mig fast på tre regler: 1) Alle navngivne personer i bogen er historiske skikkelser. Jeg har ikke opfundet nogen navne; hvis vi ikke kender navnet, har personen ikke noget navn. 2) Hverken i personbeskrivelsen eller i beskrivelsen af begivenheder er der detaljer, der modsiger kendte historiske fakta (medmindre forfatteren har taget fejl). 3) Kun hvor der ikke er nogen historiske vidnesbyrd at holde sig til, har jeg »konstrueret historie« for at fylde hullerne ud. Selv her har jeg brugt så megen historisk viden som muligt som ballast, også i samtalerne. I de historiske noter bag i bogen har jeg forklaret, hvilke vigtige afsnit der på den måde er konstruerede.

Der har selvfølgelig været en voldsom debat om, hvordan retssagen langfredag egentlig forløb. Jeg har i det store og hele fulgt Det Nye Testaments gengivelse af forløbet, fordi selv de jødiske kilder i Talmud om Jesus i al væsentlighed stemmer overens med Bibelen, sådan som jeg også påviser det i noterne. Men når senere generationer byggede deres antisemitisme på jødernes rolle langfredag, var det en kæmpefejl. Anklagerne, der handlede i god tro, repræsenterede kun en lille gruppe af jøderne på den tid, og deres ansvar kan aldrig gå videre til andre. Hvis man har antisemitiske holdninger på baggrund af langfredag, så er det lige så latterligt, som hvis man hadede alle italienere, fordi kejser Nero engang kastede kristne for løverne.

Skildringen prøver også at fortælle »the greatest story ever told« fra en vinkel, hvorfra den kun sjældent er blevet set, og forsøger at afdække et af de aspekter ved beretningen, som indtil nu sjældent er blevet fortalt. Det, der skete i Palæstina i det første århundrede, bliver som regel set fra et kristent eller jødisk synspunkt, ikke et romersk. Det er sjældent, at begivenhederne i Judæa bliver sat ind i den større sammenhæng, der faktisk kontrollerede provinsen, nemlig Romerriket. Men da Jesu historie kulminerede, handlede det ikke kun om én

by, men om to: Jerusalem *og Rom*. Og bogen her er denne anden side af historien.

Paul L. Maier

Western Michigan University

22. januar 1968

FORORD TIL ANDEN UDGAVE

Det er en stor glæde for mig, at bogen her er blevet genoptrykt og oversat så mange gange, siden den udkom for 22 år siden. Siden da er der ikke fremkommet nogen arkæologiske opdagelser eller historiske studier, der har gjort de oplysninger forældede, som man kan finde her i bogen. Ja, faktisk er en del af oplysningerne blevet yderligere bekræftet.

Paul L. Maier

Western Michigan University

1. marts 1990

FORORD TIL TREDJE UDGAVE

Lige siden bogen her udkom på forlaget Doubleday i 1968, har jeg holdt øje med, om der var nye opdagelser, der kunne udbygge det solide historiske grundlag for dens fortælling om Pontius Pilatus. Men jeg har ikke fundet noget, så teksten står uforandret.

Men til manges overraskelse er der dukket vigtige arkæologiske vidnesbyrd op, og de understøtter alle de bibelske beretninger, som bogen bygger på. Ud over stenen fra Tiberiéum i Cæsarea med en ind-

skrift med Pilatus' navn på, som er omtalt her i bogen, fandt man i 1970 i det nordøstlige Jerusalem for første gang knoglerne fra et menneske, der var blevet korsfæstet. En ca. 17 cm lang nagle sad stadig fast i hælknoglen og tilbageviste dermed forskellige kritikeres påstand om, at ofrene blev bundet til korset, ikke naglet fast, sådan som Jesus blev.

Endnu mere interessant var det, da man i efteråret 1990 fandt knoglerne af Josef Kajfas, som var den jødiske ypperstepræst, der stod som anklager i sagen mod Jesus ved Pontius Pilatus' domstol langfredag morgen. Knoglerne lå i et smukt udskåret benskrin med Kajfas' navn indgraveret på og blev fundet på en begravelsesplads syd for tempelområdet i Jerusalems gamle bydel.

De geografiske og arkæologiske steder i Galilæa og Judæa, som kan forbindes med Jesus og Pontius Pilatus, understøtter i hvert enkelt tilfælde Det Nye Testamente. De kolde kendsgerninger fra såvel de ældste tider som fra i dag tilbageviser dermed alle moderne forsøg på at afvise, at Jesus er en historisk skikkelse. Det eneste, den slags tåbelige udsagn vidner om, er, hvor lidt de, der udtaler sig på den måde, har forstået.

Paul L. Maier

Western Michigan University

11. november 2013.

DE VIGTIGSTE PERSONER

Romerske præfekter i Judæa

Annius Rufus 12-15 e.Kr.

Valerius Gratus 15-26 e.Kr.

Pontius Pilatus 26-36 e.Kr.

Marcellus 36-37 e.Kr.

Marullus 37-41 e.Kr.

Medlemmer af Herodes-slægten i Judæa (regeringsår)

Herodes den Store, konge af Judæa, 37-4 f.Kr.

Pheroras, tetrark af Peræa 20-5 f.Kr.

Herodes Arkelaus, etnark af Judæa, 4 f.Kr.-6 e.Kr.

Herodes Antipas, tetrark af Galilæa, 4 f.Kr.-39 e.Kr.

Herodes Agrippa I, konge af Batanæa, 37-41 e.Kr., konge af Galilæa 40-41 e.Kr., konge af hele Judæa 41-44 e.Kr.

Herodes Agrippa II, tetrark af Chalkis 50-52 e.Kr., tetrark af Batanæa 52-100 e.Kr.

Romerske kejsere (regeringsår)

Augustus (Octavian), 31 f.Kr.-14 e.Kr.

Tiberius, 14-37 e.Kr.

Gaius (Caligula), 37-41 e.Kr.

Claudius, 41-54 e.Kr.

Nero, 54-68 e.Kr.

Andre vigtige personer

Procula, Pilatus' hustru

Josef Kajfas, ypperstepræst i Judæa

L. Aelius Sejanus, præfekt (kommandant) af Prætorianergarden

Yeshu Hannosri, Jesus af Nazaret

Cornelius, kurér og senere centurion under Pilatus

Rabbi Helkias, templets skatmester

Salome, Herodias' datter

Herodias, Herodes-Filips hustru

Herodes-Filip, søn af Herodes den Store

Kuza, hofchef for Herodes Antipas

Annas, Kajfas' svigerfar

Malkus, Kajfas' tjener

KAPITEL 1

En trompetfanfare gav genlyd gennem Rom som en hilsen til solopgangen den første april år 779 A.V.C.¹ Hver dag var det signalet til at stille vandurene efter det øjeblik, hvor solen lod sig se, og opgaven blev udført af mænd fra Prætorianergarden, der var indkvarteret i deres nye lejr i udkanten af byen. Byen tog hul på dagen mindst en time før, når daggryets første koralrøde skær viste sig, og mange købmænd begyndte at åbne deres butikker. Når solen tittede frem over højene øst for Rom, var byen en hæs symfoni af skramlende vogne, hammer-slag og grædende småbørn. I den arbejdsfri klasse var der nogle, der tillod sig den luksus at sove til klokken syv, men kun de, der havde drukket for meget vin, stod senere op end det. Indbyggerne i Rom udnyttede dagslyset, for om natten var der mørkt, og belysningen var ringe.

Tiberius Cæsar Augustus stod i sit kejserlige palads højt oppe på Palatinerhøjen og kiggede døsigt ud over sin støjende hovedstad. Han håbede halvvejs, at Rom på en eller anden måde ville forsvinde op i den blå luft sammen med morgentågen, eller at alle byens 14 distrikter langsomt ville glide ned i Tiberen og flyde ud i Middelhavet som så meget andet affald. Tiberius var nu på 12. år *princeps*, »borgernes førstemand« eller kejser i Rom; et overvældende embede, som han ikke kunne glæde sig over på grund af de mange krav, det stillede,

¹ Det romerske årstal »779 A.V.C.« står for 779 *Ab Urbe Condita* »fra byens [Roms] grundlæggelse« og svarer til 26 e.Kr. i vores tidsregning.

men han kunne heller ikke give afkald på det, fordi det ville skabe en altødelæggende præcedens og sætte hans eget liv på spil.

Uvildige stemmer i Rom var enige om, at Tiberius regerede overraskende godt til trods for, at han havde fået den lidet misundelsesværdige rolle at skulle efterfølge sin stedfar, hvis karriere overstrålede alt – Augustus, der nu var ophøjet til gud. Og Tiberius var kommet til magten under alt andet end flatterende omstændigheder. Augustus havde oprindeligt udpeget andre som sine efterfølgere og udnævnte først Tiberius, da de andre var døde. Derfor bar Tiberius på en nagen-de vrede over at være blevet »kejser i mangel af bedre«, så han lyttede alt for meget efter de uundgåelige, lavmælte sammenligninger og rugede over sine ætsende, bitre erindringer om Augustus.

Kejseren, der til trods for sine 66 år var høj og rank, vendte sig om og gik ind i paladset for at spise sin morgenmad, der bestod af brød gennemvædet af vin, hønseæg og et bredfuldt bæger *mulsum*, en blanding af vin og honning, som ingen romer kunne undvære som start på dagen. Tiberius spiste alene, skæbnetungt alene. Familielivets glæder var blevet ham frataget. Den første tragedie indtraf, da han kun var fire år, hvor hans mor Livia blev skilt fra hans far for at gifte sig med Augustus, hvilket på den tid ikke var en ualmindelig måde at stige op ad den sociale rangstige på. Men det, der forargede romerne var, at hun ved sit bryllup var seks måneder henne med et barn med sin tidligere mand. Den nat styrtede statuen af gudinden Virtus efter sigende om med hovedet nedad på Forum, så den måtte gennemgå en bekostelig restaurering. Tiberius kunne ikke glemme sin komplicerede barndom, før han blev lykkeligt gift med Vipsania.

Men også det ægteskab ødelagde Augustus. Han insisterede på, at Tiberius som hans kommende arvtager blev skilt fra sin elskede hustru Vipsania for i stedet at gifte sig med hans eget eneste barn, Julia – så opsat var Augustus på, at hans egen slægt skulle videreføres. Men Julia blev i Rom hurtigt indbegrebet af det udsvævende liv. En kvinde, der var så utro og falsk, at Augustus selv landsforviste hende til en lille ø i Middelhavet.

Derefter havde Tiberius kun sin søn tilbage, Drusus, der tilsyneladende var en meget lovende arving, men han var død af en mystisk sygdom for tre år siden. Kejser Tiberius, der regerede over 70 millioner mennesker i et imperium, der strakte sig fra den Engelske Kanal til porten til Mesopotamien, var en ensom mand.

Han gjorde tegn til en tjener, tænkte sig om et øjeblik og sagde så: »Send bud til Sejanus om, at jeg ønsker at mødes med ham i eftermiddag ved den ottende time.« Husslaven gav beskeden videre til en af livvagterne fra Prætorianergarden, der skyndte sig af sted østpå mod Sejanus' palæ på Esquilinerhøjen.

L. Aelius Sejanus var præfekt, eller kommandant, over Prætorianergarden, som var et korps af elitesoldater, der var kejserens livvagter og fungerede som politi for Roms bystyre. Sejanus var mørklødet, høj og muskuløs af bygning og bar i dag en omhyggeligt draperet ulden toga. Præfekten var midt i 40'erne – men i de romerske kvinders øjne havde han ingen alder – og hans etruskiske aner afsløredes i hans træk, der adskilte sig meget fra romernes typiske ansigtsform med den karakteristiske ørnenæse.

Hvad der gemte sig i Sejanus' indre, hvem han virkelig var loyal over for, og hvad hans politiske ambitioner var, det var der stor uenighed om. Mange hævdede, at Rom aldrig havde haft en mere uselvisk embedsmand, der kun tænkte på statens vel, og i hvert fald aldrig én, der var lige så effektiv. Men hans modstandere hævdede hemmelighedsfuldt, at han var en ægte etrusker, hvis slægt gik tilbage til før republikken, og som sådan Roms dødsfjende, den gamle kong Tarquinius' genfærd, der var stået op af graven for at hjemsøge imperiet.

Han var steget i graderne med lynets fart. Selv om Sejanus kun var fra ridderstanden, altså middelklassen, havde han nu en magt, der fik senatorer med blå patricierblod til hastigt at slutte sig til ham eller stå misundelige på sidelinjen og skumle. Noget af sin position havde han arvet. Augustus havde udnævnt hans far, Seius Strabo, til præfekt for Prætorianergarden, og Tiberius havde tildelt Sejanus den samme post, da han havde sendt Strabo til udlandet for at lede Egypten.

I de ti år, der var gået siden da, havde Sejanus efterhånden udvidet sit ansvarsområde; nu var embedet ikke længere kun et trin på vejen til autoritet, for han havde forstået at koncentrere og cementere magten omkring sin egen post. Det skyldtes især hans geniale omorganisering af prætorianerne. Han havde foreslået at forene de ni prætorianske kohorter, eller bataljoner, der var spredt ud over hele Italien, og samle dem i store kaserner tæt på Rom, hvor elitetropperne meget hurtigere kunne stå til kejserens rådighed, hvis der opstod en krise. Tiberius havde godtaget forslaget, og et kæmpemæssigt nyt *Castra Praetoria* blev bygget på Viminalhøjen lige uden for bymuren nordøst for Rom. Og disse tropper var loyale mod deres præfekt, og når Sejanus talte, lyttede ni tusind soldater og adlød.

Var det for meget magt i én mands hånd? Det syntes Tiberius ikke. Han havde brug for den øjeblikkelige sikkerhed, garden gav ham, og han havde aldrig fornemmet, at Sejanus skulle være det mindste illoyal mod ham selv eller »Senatet og det romerske folk«, som staten officielt benævnte sig. Tiberius vurderede, at Rom ikke kunne undvære en mand som Sejanus på det trin af udviklingen, som staten befandt sig på. Rom var ikke længere en republik, men heller ikke et fuldt udfoldet kejserdømme, så staten havde hårdt brug for et stærkt administrativt bureaukrati i stedet for den rodebutik af kommissioner, der hidtil havde været. Det var det problem, Tiberius havde i tankerne, da han anmodede Sejanus om også at være hans næstkommanderende i udviklingen af imperiets civile administration.

Budskabet fra Palatinerhøjen blev afleveret til Sejanus, netop som de to konsuler fra året 779 A.VC.² forlod hans hus. De var kommet for at høre, hvad han mente om rygter, der sagde, at Tiberius planlagde en længere ferie langt fra Rom. Typisk nok ville Sejanus hverken af- eller bekræfte nyheden. De ti liktorer, der udgjorde æresvagten, tog hurtigt deres *fascies* på skuldrene og begyndte at eskortere konsulerne gennem Roms gader, og imens kunne man høre de to skændes om Se-

2 26 e.Kr.

janus. Calvisius udøste jamrende alle sine indvendinger mod manden, og Gaetulicus forsvarede ham lige så indædt; på den måde gav de et miniaturespejlbillede af romernes følelser i det spørgsmål.

Fra sit bibliotek, hvor han udførte sit offentlige hverv, kiggede Sejanus ud i atriet og porten ind til sit palæ, hvor han fik øje på den kejserlige budbringer, der banede sig vej gennem de mange embedsmænd, klienter og funktionærer, der ventede på at komme til at tale med ham. Da han havde læst beskeden fra Tiberius, rejste Sejanus sig hurtigt fra sin stol og gik et par skridt til siden, så han stod med ryggen til det larmende mylder i atriet for på den måde at give sig selv et øjeblik, hvor han kunne koncentrere sig. Han stod ubevægelig med skuldrene trukket op og hagen ned mod brystet i omkring et halvt minut, mens han i tankerne sammenholdt de forskellige faktorer, der havde indflydelse på et af hans seneste politiske træk. Ja, afgjorde han med sig selv, det var det rette tidspunkt til at kontakte kejseren. Men der var ét skridt, han var nødt til at tage inden. Han greb en griffel og skrev på en vokstavle:

L. Aelius Sejanus sender hilsen til Pontius Pilatus. Jeg vil gerne mødes med dig først på eftermiddagen, måske ved den syvendte time. Hvis jeg ikke havde en frokostaftale med Domitius Afer, kunne vi have spist sammen. Det må blive en anden gang. Farvel.

Da han havde skrevet beskeden, vendte han sig adræt om og kaldte den næste besøgende ind.

En vagt, der skulle tilbage til *Castra Praetoria*, afleverede meddelelsen til tribunen over den første prætorianske kohorte, Pontius Pilatus, der samtidig var fungerende kommandant, når Sejanus var fraværende. Pilatus læste beskeden og rynkede brynene. Ikke at han havde noget imod Sejanus, tværtimod, men han var meget pinligt berørt over det, der var sket den foregående aften. Der havde været fest til ære for officererne i Prætorianergarden, og alle havde fået rigeligt

at drikke. På et tidspunkt havde Pilatus udbragt en skål for »Biberius Cadius Mero« i stedet for »Tiberius Claudius Nero«, et lidt for smart ordspil på kejserens fulde navn, som betød »Den, der drikker varm vin«. Alle brølede af latter – undtagen Sejanus, der bare havde stirret på Pilatus, et ubehageligt blik fra en overordnet, som tribunen brugte det meste af morgenen på at prøve at glemme.

Hvis Tiberius hørte om hans åbenmundede bemærkning, kunne han miste mere end sin rang i Prætorianergarden. Han huskede gysende, at det ikke var mere end et år siden, at senator Cremutius Cordus havde vovet at udgive en historisk beskrivelse, hvor han roste Cæsars mordere Brutus og Cassius og kaldte dem »de sidste romere«. Cordus blev anklaget for forræderi og sultede sig selv ihjel, hvorefter hans skrifter blev brændt. Man kunne ikke længere udtrykke sig så frit som dengang, Rom var en republik. Kulden greb Pilatus om hjertet, mens han forberedte sig på at stå over for Sejanus.

Tjeneren, der kom med beskeden fra Sejanus, havde været venlig nok, men tidspunktet for mødet var usædvanligt; lige efter frokost, hvor de fleste romere tog sig en kort lur. Det måtte være vigtigt. Efter et hurtigt måltid uden vin besluttede Pilatus sig for at skifte til civil tøj. Hans tunika havde *angusticlavia*, et tyndt kanteband af purpur langs kanten af klædet som tegn på, at den, der bar dragten, hørte til ridderstanden, en klasse, der rangerede lige under senatorstanden, der kunne prale af at gå med *laticlavia*, som var en bredere purpurkant. I det offentlige rum var tunikaen stort set dækket af en toga, og det var en kunstart for sig at drapere togaen rigtigt. Hver eneste fold skulle sidde korrekt og yndefuldt, og man skulle kunne se lige præcis tilstrækkeligt af purpurkanten på tunikaen. Hvis man kunne se for meget, var det pralende, og hvis man kunne se for lidt, virkede det som falsk beskedenhed. Pilatus lod indtil flere purpurfolder være synlige ved skulderen, hvilket var et godt kompromis, der afslørede god smag.

Ledsaget af en adjudant begav Pilatus sig ned mod Patriciergaden, en hovedfærdselsåre, der gik mod sydvest fra *Castra Praetoria*

og ind mod Roms centrum. Bortset fra klædedragten skilte han sig ikke ud fra de mange romere af alle klasser, der masede sig vej gennem gaden. Pilatus var en mand i sin bedste alder og var middelhøj af bygning med et firskårent ansigt og sort, krøllet hår, pomadiseret med olivenolie. Pilatus var heller ikke af en ren romersk slægt. Hans klan, slægten Pontius, var oprindeligt samnitter, et bjergfolk, der var nært beslægtet med de latinske romere, men som levede i Appenninerbjergene længere nede på den italienske halvø og havde været tæt på at besejre romerne i flere voldsomme krige. Slægten Pontius var en gammel adelsslægt, men da romerne til sidst opslugte samnitterne, blev deres aristokrati degraderet til ridderstanden. Det var dog en trøst for slægten Pontius, at de havde rang af *equites illustriores* »de fornemste riddere«, og medlemmer af Pilatus' klan havde beklædt adskillige romerske embeder, både civilt og i militæret. Andre var gået ind i forretningslivet og havde tjent store formuer, og enkelte havde ligefrem opnået at få status af senatorer.

De drejede skarpt mod øst og op ad de snævre, snoede veje på Esquilinerhøjen, indtil de stod ved Sejanus' enorme palæ. Pilatus blev ført ind i atriumgården, og tjeneren bekendtgjorde, at Sejanus ikke var i stand til at mødes med flere den eftermiddag. En større flok af skuffede klienter, arbejdssøgende og andre snyltere forlod ejendommen.

»Kom ind, Pilatus,« lød det med en uventet varme fra Sejanus. De to mænd gik gennem en lang gang med elegante søjler hen til biblioteket. »Jeg går ud fra, at det hele kører, som det skal i garnisonen, selv om jeg ikke er der?«

Pilatus var på vagt og svarede med de forventede høfligheder.

»Jeg har en aftale med kejseren om en time,« sagde Sejanus, og smilet forsvandt fra hans ansigt. »Så vi har ikke så meget tid, som jeg kunne have ønsket.«

»Med hensyn til i aftes,« stammede Pilatus. Han rømmede sig og fortsatte så med en ganske svag antydning af oskisk accent i sit latin:

»Jeg beklager, at vinen må have forvirret mine tanker. Min lille spøg var ...«

»Nå, det ...« afbrød Sejanus. »Jo. Intelligent, men farligt intelligent. Du må hellere glemme det ordspil. Men vi var blandt venner, så det lader vi ligge. Men hvis det havde været en officiel banket, havde sagen nok stået anderledes.«

Pilatus var dybt lettet og lovede at styre sin tunge for fremtiden, men Sejanus afbrød ham igen: »Du er jo et højtstående medlem af vores ridderstand og har en god uddannelse, Pilatus, og nu har du snart fuldført dine forpligtelser i militæret med udmærkelse. Så hvad har du lyst til at foretage dig, når du er færdig med dit arbejde hos prætorianerne? Vil du fortsætte karrieren i et af de embeder, der er åbne for ridderstanden – som leder i det civile, for eksempel som chef for kornforsyningen? Eller en lederstilling i udlandet? Eller måske vil du hellere blive i garden og en skønne dag efterfølge mig som præfekt for prætorianerne?«

Pilatus følte sig ikke helt tryk ved de affekterede smil, der ledsagede Sejanus' sidste bemærkning. Han var selv ret spidsfindig og var tættere på præfekten end de fleste romere, så han fornemmede en nedladende tone i spørgsmålet, men han bed ikke på krogen. »Ikke din stilling. Jeg tror, jeg ville segne under alle de krav, der stilles til det embede,« svarede han pligtskyldigt. »Jeg har ikke nogen særlige planer, men jeg foretrækker nok administration, så jeg håber at tjene Rom i et eller andet offentligt embede.«

»Godt. Der er alt for mange dygtige medlemmer af vores klasse, der forlader politik til fordel for forretningslivet. Men lige nu har staten brug for folk i administrationen og ikke købmænd.«

De to mænd lænede sig mageligt tilbage i stolene, og set udefra havde de bare en hyggelig snak. Men Pilatus vidste bedre og var stadig på vagt, for han vidste af erfaring, at Sejanus plejede at bevæge sig rundt om sit ærinde et stykke tid, mens han samlede små stumper af nyttig information, inden han kom til det, der egentlig var formålet

med et møde. Pilatus prøvede ikke at forcere noget, men svarede afmålt.

Så drejede Sejanus samtalen i en mere interessant retning. »Ja, Pilatus, nu vil jeg gerne stille dig et par spørgsmål, og du behøver ikke lige nu og her spekulere på, hvad de gør godt for. Først: Hvad siger folk i byen om Sejanus?«

»Prætorianerne er loyale over for dig, hver og en. Og det er det meste af byen også. Tiberius er på det seneste begyndt at virke lidt glemsom, hvis du vil undskylde min ligefremhed. Han er jo ved at blive gammel. Og han er blevet en anden, efter at Drusus er død. Gnaven, mistænksom, trist. Man ser ham ikke ret tit ude i byen. Han kommer ikke så godt ud af det med Senatet. Det er den almindelige opfattelse, at der for Roms skyld er brug for en stærk, handlekraftig mand, der kan klare styret for ham. Mere end nogensinde før. Og du er ...«

»Tak, det må være diplomati nok for i dag, Pontius Pilatus. Nu skal du være ærlig og også vise mig den anden side af mønten.«

»Det var det, jeg netop skulle til,« svarede Pilatus hurtigt. Han fornemmede, at Sejanus var ved at teste hans integritet såvel som hans taktfølelse. »Men du ved selv bedst, hvem modstanderne er: Agrippina og hendes parti, måske en tredjedel af Senatet – patriciere, der altid er imod, at nogen fra ridderstanden får indflydelse – plus nogle få stædige republikanere, der synes, du holder sammen på en regering, der burde få lov til at falde fra hinanden.«

Agrippina var enke efter Tiberius' populære nevø, Germanicus, og hun var Sejanus' ærkefjende. Hun var fortørnet over hans stadig større indflydelse på kejseren på et tidspunkt, hvor hendes sønner var dem, der var tættest på at skulle arve tronen, alt imens Tiberius var lige så fortørnet over hendes indædte kampagne for sine sønner. Agrippina og Sejanus stod altså som absolutte modsætninger i Roms højspændte politiske atmosfære.

»Ja, det er en meget rammende beskrivelse af oppositionen,« nikkede Sejanus. »Men hvad med den brede befolkning? Manden på gaden?«

»Plebejerne har aldrig haft det bedre. Freden hersker i Rom. Økonomien blomstrer, og meget af det får du æren for. Men hvis jeg skal være ærlig, så er det også almindelig kendt, at du for nylig har skrevet til Tiberius og bedt om Livillas hånd, og at han *ikke* gav sit ja til det ...«

»Ved folk det?« Sejanus spærrede øjnene op.

»Nogle fra garden hørte, at der blev sladret om det på Forum. Men man mener også, at du nok skal få det, som du vil – i sidste ende. Og folk ved, at du er en tålmodig mand.«

Livilla var enke efter Tiberius' søn Drusus, og hendes varme følelser over for Sejanus så kort efter sin mands død, var ikke helt sømmelige. Og da sådan et ægteskab ville have gjort Agrippina vanvittig af skinsyge, havde Tiberius klogelig foreløbig sagt nej.

»Ja, det var lidt for tidligt. En fejl fra min side, Pilatus. Nogle gange kolliderer kærligheden med fornuften, som du sikkert ved! ... Nå, videre! Er du religiøs, tribun?«

Spørgsmålet kom tydeligvis bag på Pilatus. Han flyttede sig lidt i stolen og rømmede sig. »Jo ... jeg ærer selvfølgelig statens guder ...«

»Ja, naturligvis. Jeg tør vædde på, du er helt fanatisk,« sagde Sejanus med et ironisk smil. Ingen af dem tog det særlig tungt med Jupiter og Juno og alle de andre græske guder, der havde fået latinske navne. I den seneste tid var det, som om man kun brugte gudernes navne som bandeord.

»Men hvad så med filosofi?« fortsatte Sejanus. »De intellektuelles erstatning for religion? Hvilken filosofisk skole følger du?«

Pilatus tænkte sig om et øjeblik. »Jeg tror, min holdning er et sted midt imellem skepticisme og stoicismen. Det er fint nok at søge efter den endegyldige sandhed, men er der nogensinde nogen, der har fundet den? Og hvis der er, hvad *er* så sandheden? Er det den sandhed, som platonikerne eller epikuræerne forkynder? Eller den, som Aristoteles eller kynikerne forkynder? Når det kommer til stykket, tror jeg, at jeg er skeptiker ... Men på den anden side giver skepticismen ingen normer at leve livet efter. Her tror jeg, at stoikerne med deres

massive understregning af pligten og forsynet har noget at lære den romerske stat.«

»Men hvad så med jødernes monoteisme?«

»Man siger jo, at jøderne tror på én gud. Men stoikere er de i hvert fald ikke!«

»Har du ellers nogen mening om jøderne som folk?«

»Jeg tror, de fleste romere vil være enige med mig i, at de er et hårdtarbejdende, men forfærdelig indavlet og sammenspist folk, der altid skændes med hinanden. Men når det kommer til at konkurrere med vores forretningsdrivende, så begraver de straks alle deres uenigheder! Nej, jeg tror ikke, jøder kan blive gode romere, og du kan selvfølgelig også huske Fulvia-skandalen.«

For en del år siden havde fire uvederhæftige jøder overtalt en højtstående romersk kvinde ved navn Fulvia til at sende en gave til templet i Jerusalem i form af en dragt i rent purpur og noget guld, som de selv stak til side. Da Tiberius hørte om det svindelnummer, blev han rasende og forviste jøderne fra Rom sammen med nogle udenlandske astrologer og medlemmer af underlige sekter. Det var den første forfølgelse i Rom.

»Jeg har lige straks et møde med kejseren,« fortsatte Sejanus, »så jeg skal gøre det kort. Valerius Gratus, der er præfekt i Judæa, har nu siddet på posten i 11 år. Kejseren og jeg mener, det er på tide med forandring, en holdning, som Gratus heldigvis selv deler. Kort fortalt så har jeg tænkt mig at foreslå dig til at efterfølge Gratus som *praefectus Judaeae* – hvis du siger ja.« Han holdt en kort pause. »Inden du svarer, så lad mig lige give dig lidt baggrundsinformation. For tiden er Judæa en særlig vigtig post, fordi der ikke er nogen guvernør i provinsen Syrien.«

»Hvad med Aelius Lamia?« indvendte Pilatus.

»Lamia!« lo Sejanus. »Ja, han er selvfølgelig *legatus* i Syrien – af navn, men bestemt ikke af gavn. Kejseren stoler ikke på ham, og han skal derfor passe sit embede her i Rom som legat in absentia. Der er altså ikke nogen guvernør som kollega på den anden side af grænsen

til Syrien, som kan hjælpe præfekten i Judæa, hvis han løber ind i vanskeligheder. Derfor har vi brug for en af vores bedste mænd til den post. Der er to grunde til, at jeg tænker på dig: En stilling som præfekt vil være det oplagte næste trin i din ridderkarriere, og så er der dine papirer; de kunne ikke være bedre og taler for sig selv.»

»Tak, præfekt! Jeg er meget beæret over, at du har tænkt på mig i den sammenhæng,« fik han sagt med rolig stemme.

Men faktisk var Pilatus overvældet. En stilling som guvernør i en af provinserne var en dramatisk forfremmelse, det var det største skridt opad i det, som romerne kaldte »ridderkarrieren«. Når Pilatus havde tænkt på sin fremtid, havde han håbet på en gang med tiden at få en post som guvernør, men han havde aldrig forestillet sig Judæa. Gratus havde været en fantastisk administrator, så man simpelt hen ikke kunne forestille sig, at han blev skiftet ud.

»Men jeg er da nysgerrig efter at vide, hvorfor du har tænkt på mig til *Judæa*,« tilføjede Pilatus, mens han søgte at vinde tid til at tænke over, hvordan han skulle reagere.

»Din erfaring fra den del af verden selvfølgelig. Jeg mener at huske, at du var administrativ militærtribun i den 12. legion. Er det ikke rigtigt?«

»Jo, men det var i Syrien.«

»Klos op ad Judæa,« sagde Sejanus med en hurtig håndbevægelse. »Men du har måske slet ikke lyst til at styre en provins?«

»Selvfølgelig har jeg det! Hvornår skal jeg sejle?« Pilatus smilede og besluttede sig hurtigt for, at hans forbeholdenhed skyldtes ren og skær overraskelse.

»Jeg går ud fra, at du er klar over, at din løn bliver på omkring 100.000 sestetier³,« fortsatte Sejanus. »Dertil kommer selvfølgelig frynsegoderne. Og hvis du gør en god indsats, kan gagen blive forhøjet i forhold til det. Jøderne er besværlige at regere, så du kommer til at arbejde for din løn. Men efter din tid i Judæa venter der dig muligvis

3 Omkring 70.000 kroner. Læs mere i noterne.

endnu mere ærefulde hverv i regeringen herhjemme, især hvis du er en god mand for Rom derovre.«

Pilatus skulle lige til at stille et par spørgsmål, men blev igen afbrudt. En samtale med præfekten for Prætorianergarden var nærmest en enetale. »Men lige nu er det alt sammen under visse forudsætninger. Tiberius skal selvfølgelig godkende dig, og i eftermiddag begynder jeg at arbejde på at få den godkendelse. Jeg lægger ud med at forklare, hvilke behov der er i Judæa, og så nævner jeg rent tilfældigt dig og din baggrund. Undervejs i vores samtale henviser jeg til dig igen, og det samme gør jeg ved samtalens slutning. Så er du ved at være en gammel bekendt af kejseren. Men det betyder selvfølgelig ikke, at han godkender dig i dag. Overhovedet ikke. Det ville se ud, som om han gjorde, som jeg sagde, og han er meget følsom for kritik på det punkt. Tiberius 'beslutter' sig for dig om en måneds tid, og sådan bliver det.«

»Synes du, jeg skal begynde at forberede mig på mit arbejde som præfekt, eller skal jeg vente på Tiberius' godkendelse?«

»Forbered dig. Jeg foreslår ikke andre kandidater, og jeg tror ikke, kejseren har tænkt på andre.«

Med disse ord fulgte han Pilatus ud i atriet og begyndte at indstille sig på sit eget møde på Palatinerhøjen.

Pilatus trådte ud i eftermiddagen, der var blevet utrolig varm for årstiden. En sydvestlig vind strømmede ned fra Aventinerhøjen og bar en frisk duft af hvede med fra de store kornlagre langs Tiberen. Det trak op til regn, men den kom nok ikke før sidst på eftermiddagen.

På vej tilbage til *Castra* gik Pilatus og svælgede i sine nye fremtidsudsigter. På vej hen til Sejanus havde han forventet en irettesættelse, nej, en fyring; da han gik, var det med løfte om en romersk provins. Det var selvfølgelig mildt sagt, at det ville blive en udfordring at styre Judæa. Alle rapporter sagde, at det var en virkelig kompliceret opgave at gøre jøderne tilfredse under det romerske styre. Han vidste, at der havde været modstand og uroligheder i Palæstina, lige siden Pompejus erobrede området for næsten 90 år siden. Rom havde prøvet med indirekte styreform under kong Herodes og direkte administration

under sine egne præfekter, men det stadigt stigende fjendskab mellem Rom og jøderne i det solsvedne land havde ført til en lang række optøjer og revolter, som alle var blevet nedkæmpet med hård hånd.

Det var dét, der gjorde Pilatus urolig. Han prøvede at forstå, hvad Sejanus' uudtalte motiv for at vælge ham var, og det stod snart klart for ham. Pilatus havde fået ry for at være en hård leder, lige siden han hjalp med at bekæmpe et mytteri i den 12. legion med en behændig blanding af nogenlunde lige dele talegaver og magt. Sejanus havde hørt om Pilatus' indsats og havde ved den lejlighed sendt ham et brev, hvor han roste ham. I Sejanus' verden var det vigtigste bud at holde fast i kontrollen.

Pludselig slog det Pilatus, at præfekten kunne have et dybere motiv. Hvad med Lamia, den fraværende guvernør uden en provins? Var det kun Tiberius, der ikke havde tillid til ham og forhindrede ham i at tage til Syrien? Hvad med Sejanus? For nogle år siden havde Lamia krydset klinger med Sejanus i en offentlig retssag, og siden var han gået over til Agrippinas parti. Og selv om han sad hjemme i Rom, passerede sager om de østlige provinser over hans skrivebord. Derfor havde Sejanus brug for at have nogen fra sit eget parti i Orienten, nu hvor hans far, der havde været præfekt i Egypten, var død. Nogen? Ham selv!

Det var kun godt. I flere år havde han knyttet sin karriere til Sejanus, der var ridder som han selv, men nu var den næst mægtigste mand efter kejseren, og den velkalkulerede beslutning havde nu båret frugt. Judæa ville være en stor opgave, men hvis han klarede den, så ventede der ham med Sejanus' ord »endnu mere ærefulde hverv i regeringen herhjemme.« Det var typisk Sejanus – overdrivelser med et strejf af ironi – men det kastede glans over Pilatus' fremtidsudsigter.